

Łukasz Gacek: Chiny na rynku energetycznym – polityka bezpieczeństwa

Strategia „wyjścia na świat” otworzyła wielkim państwowym przedsiębiorstwom szansę na rozszerzenie możliwości biznesowych, zdobycie nowych doświadczeń oraz uzyskanie dostępu do zaawansowanej technologii powiązanej z procesami wydobywania i konwersji surowców energetycznych – pisze Łukasz Gacek w „Teologii Politycznej Co Tydzień”: Modernizacja. Made in China.

We współczesnym świecie pojęcie bezpieczeństwa powinno być rozpatrywane z różnych perspektyw. Ogólnie można powiedzieć, że definiuje taki stan państwa, w którym nie odczuwa ono zagrożenia bądź jest ono zdolne skutecznie mu się przeciwstawić. Obserwowane od momentu zakończenia zimnej wojny zmiany zachodzące w środowisku międzynarodowym doprowadziły do uwypuklenia się nowych wyzwań dla bezpieczeństwa. Obok tradycyjnych zagrożeń, związanych głównie z użyciem siły militarnej, pojawiły się nowe typy zagrożeń, a co za tym idzie potrzeba wykształcenia odpowiednich narzędzi reagowania.

W nauce o bezpieczeństwie zarówno w jego międzynarodowym, jak i narodowym wymiarze dużą rolę przypisuje się dzisiaj bezpieczeństwu ekonomicznemu. Ważną jego częścią składową pozostaje zaś bezpieczeństwo energetyczne, które jest ściśle związane z potrzebami egzystencjonalnymi państwa. Międzynarodowa Agencja Energetyczna

definiuje je jako stałą (czyli bez przerw) dostępność energetycznych źródeł energii po przystępnej cenie. Szczególną rolę energetyki podkreśla fakt, że wpływa na rozwój przemysłu, rolnictwa, transportu, handlu i usług, a co za tym idzie decyduje również o jakości i poziomie życia obywateli.

Ową wielowymiarowość w postrzeganiu bezpieczeństwa wyraźnie dostrzegają Chiny. W ustawie o bezpieczeństwie narodowym z 1 lipca 2015 r., zwracano uwagę na kategorie bezpieczeństwa politycznego, militarnego, gospodarczego, społecznego, finansowego, żywnościowego, technologicznego, informacyjnego, kulturowego, energetycznego oraz ekologicznego. Podkreślano, że bezpieczeństwo narodowe z jednej strony traktowane jest jako względny brak zewnętrznych (międzynarodowych) lub wewnętrznych zagrożeń dla władzy państwowej, suwerenności, jedności i integralności terytorialnej, dobrobytu obywateli, zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego i innych fundamentalnych interesów państwa, a z drugiej jako zdolność do zapewnienia stanu bezpieczeństwa.

W Chinach następuje transformacja dotychczasowego modelu rozwojowego związanego ze zmianą struktury przemysłowej i pobudzaniem popytu wewnętrznego

Chiny od momentu wkroczenia na drogę szybkich reform i zainicjowania polityki otwarcia na świat przez Deng Xiaopinga z końcem lat 70. XX w. uwypuklały wyraźnie znaczenie

pokoju otoczenia międzynarodowego, traktowanego jako niezbędny warunek dla pomyślnej realizacji programu Czterech Modernizacji (reform obejmujących rolnictwo, przemysł, obronę narodową, naukę i technikę). Podkreślały przy tej okazji, że nie będą dążyć do przywództwa w świecie (*jue bu dang tou*), ukrywając własne możliwości i spokojnie oczekując na swój czas (*tao guang yang hui*). Chiny, koncentrując się na reformach wewnętrznych, notowały od tego czasu bardzo wysokie tempo wzrostu gospodarczego, co znajdowało bezpośrednie przełożenie w poprawie standardu życia zwykłych Chińczyków. Udział tego państwa w światowej gospodarce – wedle danych Banku Światowego – w chwili inicjowania reform wynosił około 2%, podczas gdy w 2016 r. już niemal 15%. Tym samym, pod względem wielkości gospodarka Chin, ustępuje dzisiaj jedynie amerykańskiej. To jednak wkrótce się zmieni, gdyż w ciągu najbliższej dekady nominalny PKB Chin przewyższy PKB Stanów Zjednoczonych. Warto nadmienić, że biorąc pod uwagę PKB mierzone parytetem siły nabywczej Chiny już w 2014 r. zdetronizowały swojego największego konkurenta.

Tak szybki wzrost gospodarczy wytworzył jednak znaczący popyt na energię. Tylko od początku lat 90. do chwili obecnej udział Chin w światowej konsumpcji energii wzrósł aż czterokrotnie. To sprawiło, że Chiny obecnie są największym konsumentem energii, a w perspektywie najbliższego ćwierćwiecza – jak prognozuje amerykańska Agencja Informacji Energetycznej – podwoją zużycie i będą konsumować dwa razy więcej energii aniżeli Stany Zjednoczone i cztery razy więcej niż Indie.

W Chinach następuje transformacja dotychczasowego modelu rozwojowego związanego ze zmianą struktury przemysłowej i pobudzaniem popytu wewnętrznego. W większym stopniu zwraca się

również uwagę na relacje pomiędzy polityką rozwojową a środowiskiem. Podkreślając potrzebę sprzężenia celów gospodarczych, społecznych i ekologicznych władze w Pekinie starają się podejmować aktywne działania prowadzące do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu, pyłów i innych szkodliwych zanieczyszczeń jak również ograniczenia zużycia węgla przy jednoczesnym promowaniu alternatywnych źródeł energii. Chiny dążą zarazem do zmniejszenia swojej podatności na potencjalne zakłócenia importu energii, przerwy w dostawach czy kryzysy energetyczne poprzez dywersyfikację źródeł dostaw i dróg transportu, jak również podniesienie efektywności wykorzystania energii. Kładą nacisk na utrzymanie uzależnienia od importu energii na rozsądnym poziomie i zapewnienie dostaw energii w rozsądnych cenach.

W Białej Księdze na temat polityki energetycznej Chin z 24 października 2012 r. wskazywano, że energia stanowi podstawę postępu cywilizacyjnego i rozwoju nowoczesnego społeczeństwa. Ograniczone zasoby surowców w stosunku do stale rosnących potrzeb zmuszają jednak do ograniczenia konsumpcji energii i prowadzenia zrównoważonej polityki rozwojowej. Dlatego priorytet przyznano rozwojowi zaawansowanych technologii energetycznych, redukcji konsumpcji surowców, ograniczeniu zanieczyszczeń środowiskowych, podniesieniu efektywności ekonomicznej oraz bezpieczeństwu energetycznemu. Szczególną rolę przypisano promocji czystych i odnawialnych źródeł energii, kładąc nacisk na rozwój hydroenergetyki, energii wiatrowej, słonecznej i biomasy. Plan przewidywał również intensywny rozwój sektora gazu z łupków oraz energetyki jądrowej.

Na bazie tych założeń w 2014 r. Rada Państwowa opracowała wytyczne strategii rozwoju energetycznego (2014-2020) zmierzając do zmniejszenia zużycia energii na jednostkę PKB w oparciu o wykorzystanie wydajnych, czystych i innowacyjnych rozwiązań w zakresie produkcji i konsumpcji energii. Plan przewidywał zmniejszenie do 2020 r. udziału węgla w bilansie energetycznym do poziomu poniżej 62%, przy jednoczesnym zwiększeniu roli odnawialne źródła energii – 15% oraz gazu ziemnego – 10%. W ramach XIII Planu Pięcioletniego (2016-2020) rząd w Pekinie położył nacisk na promowanie innowacyjnego, zielonego i zrównoważonego rozwoju. Zapowiedź przeprowadzenia „rewolucji energetycznej” zakładała oparcie się w większym stopniu na czystych i bezpiecznych zasobach tj. wiatr, słońce, biomasa, woda, energia geotermalna, energia jądrowa, jak również gaz z łupków i gaz zamknięty. Podkreślano potrzebę promocji eksportu zielonych technologii. Państwowa Administracja Energetyczna ogłosiła, że do 2020 r. Chiny zainwestują łącznie 2,5 bln RMB (około 361 mld USD) w rozwój odnawialnych źródeł energii. Dzięki planowanym inwestycjom około połowę nowych mocy produkcji energii elektrycznej zainstalowanych w ciągu pięciu lat będzie wykorzystywać już źródła odnawialne.

Warto nadmienić, że nieprzerwanie od kilku lat Chiny są największym na świecie inwestorem w energetykę odnawialną. Większość środków przeznaczają w rozwój energetyki słonecznej i wiatrowej. W 2016 r. stanowiły one około jednej trzeciej globalnych inwestycji w tych sektorach. Chiny posiadają spore doświadczenie we wdrażaniu nowych technologii. Są największym producentem turbin wiatrowych i głównym producentem ogniw i paneli fotowoltaicznych na świecie.

Promowana przez obecne władze inicjatywa Jednego Pasa i Jednej Drogi (*yi dai, yi lu*) znana także pod popularną nazwą Nowego Jedwabnego Szlaku, będąca głównym narzędziem polityki zagranicznej, stwarza nowe możliwości biznesowe za granicą dla rodzimych przedsiębiorstw w kontekście eksportu sprzętu i usług związanych z sektorem zielonej energii oraz podejmowania inwestycji związanych z rozwojem sieci przesyłu energii.

Działania Chin determinowane są w dużej mierze celami środowiskowymi. W wytwarzaniu energii pierwotnej zdecydowanie dominują paliwa kopalne i ta sytuacja nie zmieni się zasadniczo w perspektywie najbliższych lat. Z uwagi na dużą dostępność i konkurencyjność w stosunku do alternatywnych źródeł energii pozostają one głównym źródłem energii dla sektora przemysłowego, transportowego oraz gospodarstw domowych. Energetyka konwencjonalna niesie ze sobą jednak szereg zagrożeń dla środowiska naturalnego, w związku z emisją zanieczyszczeń w następstwie spalania paliw kopalnych. Chiny są obecnie największym na świecie emitentem dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenku azotu oraz drobnych pyłów zawieszonych w powietrzu. Borykają się również z ogromnymi wyzwaniami dotyczącymi skażenia wód i degradacji gleb. Odpowiadając niejako na te problemy w połowie 2015 r. Chiny wyznaczyły cel zmniejszenia emisji CO₂ o 60-65% do 2030 r. w stosunku do 2005 r. oraz zwiększenie udziału paliw niekopalnych w konsumpcji energii pierwotnej do 20% w 2030 r. Jednocześnie zapowiedziały, że zamierzają osiągnąć szczyt emisji dwutlenku węgla około 2030 r., z opcją by nastąpiło to wcześniej.

W kontekście rozważań na temat bezpieczeństwa energetycznego Chiny zwracają szczególną uwagę na kwestię zmniejszenia swojej podatności na potencjalne zakłócenia importu energii i bezpieczeństwo szlaków transportowych. Zależność Chin od importu energii wynosiła 15% w 2013 r. Niemniej jak przewiduje BP wzrośnie ona do 23% w ciągu najbliższych dwóch dekad. Tym samym Chiny staną się największym na świecie importerem energii, wyprzedzając Europę. Chiny dysponują trzecimi pod względem wielkości rezerwami węgla na świecie, po Stanach Zjednoczonych i Rosji. Odpowiadają za połowę globalnej produkcji i konsumpcji tego surowca. Pomimo tego pozostają importerem węgla netto. W przypadku ropy naftowej i gazu ziemnego uzależnienie od importu systematycznie rośnie i obecnie wynosi odpowiednio ponad 60% i 30%. Należy tu jednak zauważyć, że Chiny dysponują stosunkowo skromnymi zasobami tych surowców. Ropa trafia do Chin głównie z Bliskiego Wschodu oraz Afryki (co stanowi około 75% zaopatrzenia), gaz z kolei głównie z Turkmenistanu (niemal połowa). Ropa z Bliskiego Wschodu i Afryki transportowana jest głównie drogą morską przez Ocean Indyjski, Cieśninę Malakka, Morze Południowochińskie i Cieśninę Tajwańską na wschodnie wybrzeże Chin. W obliczu tej sytuacji władze w Pekinie przyznały priorytet utrzymaniu bezpieczeństwa morskich tras komunikacyjnych, głównie na Oceanie Indyjskim. Jednocześnie podjęły próby stworzenia alternatywnych sieci przesyłu surowców, czego przejawem są oddane już do użytku rurociągi z Azji Centralnej, Rosji oraz Birmy (Mjanmy).

Dyplomacja energetyczna rozwijana przez władze w Pekinie pozwala umacniać stosunki dwustronne z państwami eksporterami energii w drodze zawieranych transakcji oraz podejmowanych inwestycji. Główną rolę w implementacji polityki rządowej odgrywają państwowe przedsiębiorstwa sektora energetycznego, tj. China National Petroleum

Corporation (CNPC), Sinopec, China National Offshore Oil Corporation (CNOOC). Od momentu ogłoszenia strategii „wyjścia na świat” (*zou chu qu*) na początku nowego milenium korzystały one wydatnie z pomocy publicznej co umożliwiało im stosunkowo łatwe zdobywanie nowych rynków. Skoncentrowały się wtedy głównie na Afryce i Azji Centralnej, starając się uzyskać dostęp do tamtejszych źródeł surowcowych w oparciu o długoterminowe kontakty oraz poprzez zakup udziałów w przemyśle energetycznym. Strategia „wyjścia na świat” otworzyła wielkim państwowym przedsiębiorstwom szansę na rozszerzenie możliwości biznesowych, zdobycie nowych doświadczeń oraz uzyskanie dostępu do zaawansowanej technologii powiązanej z procesami wydobywania i konwersji surowców energetycznych. Obecnie głównym motorem napędowym dyplomacji energetycznej prowadzonej przez władze w Pekinie stają się projekty przedkładane w ramach inicjatywy Jednego Pasa i Jednej Drogi. Można zatem oczekiwać, że Chiny będą dążyły do umocnienia swojej obecności na tych rynkach, gdzie posiadają już silną pozycję jak również poszukiwania nowych źródeł zaopatrzenia w energię.

Łukasz Gacek